

canic. Zorica 123 @ gmail. com
srpski jezik i knjizevnost II; II -

Тема: СРПСКИ РЕАЛИЗАМ

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Војислав Илић
"Сиво суморно небо" (1860 - 1894) (14 година
стварања - ШТВА)

- први реалистички песник
- одлике СТВАРАЛАШТВА: меланхолија и песимизам, читао руске романтичарске песнике (Пушкина и Лермонтова) - више песничких фаза
- Песме (1887, 1889, 1892)

I фаза: класицистичко певање (Бахус и Купидон, Под Тројом, Са Форума, идеал лепоте и античке уметности) Ниоба, Овидије, Коринтска хетера)

II фаза: романтичарско певање (Госпођици и Еперија, Исповест, Посла-ница пријатељу)
(хтицају: Гуре Јакшића и Ј. Ј. Змаја); Пушкина и Лермонтова

III фаза: реалистичко певање: (Реалиста, Јесен, Вече, Зимска идила, Зимско јутро, У позну јесен, "Сиво суморно небо.")

IV фаза: сепси "Парнасизам" ("Шибучо", Мраморни јачица, Димна веша, Мојој музи)

V фаза: симболистичко певање у коме се песнички свет субјективизује у центру бивања је песничко "ЈА": "Клеон и његов ученик, Елегија на разваљану кулу Северовс и залуштени изворник."

Врсте - жанрови: Романсе и Баладе; љубавне песме; родољубиве, елегичне и описне, сатиричне и хумористичне песме. Дескриптивна лирика

Реалистичке описне песме: Зимско јутро, Зимска идила, Вече, Јесен, У позну јесен, Први снег и Сиво суморно небо. Постоје два мотива: Јесен и зима.

У већини песама видљиве јесени су: ветрови, кише, магла, баато, Гавранови и Нихова пракца
Јирши субјект, осећа, самоћу, болест, забринутост, нерасположење и меланхолију.

Основна обележја Илићеве поезије су: објективност и наративност

" Сиво суморно небо"
(дескриптивна песма) 1886. год.

I основни мотив - природа и позна јесен. Песма има 2 строфе.

I строфа (пейзаж у 3 слике): Прва слика: сиво, суморно небо
Друга слика: увелат ладолез, који је суморно спустио врезе,
Трећа слика: по земљи граниче леже.

I строфа: ПРАДАЦИЈА: НЕБО (НАЈВЕЋА СЛИКА, БЕСПРАЈНА У СВОЈ ШИРИЊУ)

СТАТИЧНЕ СЛИКЕ ↓ ПЛОДОВЕЖ (МАЊА СЛИКА БЛИЖА ЗЕМЉИ)

↓ ГРАНЧИЦЕ (НАЈМАЊА СЛИКА ВЕЋИНА ЗА ЗЕМЉУ)

ИЗ ДЕСКРИПЦИЈЕ СЕ ВИДИ ДА ЈЕ СВЕ СИВО, УВЕЛО И СМРТАНО.

Прео строфе: а) све мрачна оборијесен

а последица: пусти и тамно

све - замесина (све обори јесен,

све је пусти,

без живота је све

↓
својство
природе

↓
суморно
расположење
човека

II строфа: I слика: Убоги спровод се креће... по какавем друму.

II слика: Мршаво, мало кроче, лагано табује вуће.

III слика: Киша досадно сипи, и спровод пролази пољски

[КАКАВ ДРУМ ⇒ УБОГИ СПРОВОД ⇒ МРШАВО КРОЧЕ ⇒ ТАБУЈЕ.]

КАКАВ ДРУМ, ТАБУЈЕ И МРШАВО МАЛО КРОЧЕ,
ПРЕДСТАВЉАЈУ СМРТАНО ЈЕСЕЊЕ ПЕЈЗАЖА, А ПЕСНИКА ЈЕ:

ПОТРЕБА (СПРОВОД) ОЗ НЕКОЈИКО ЛУДИ И СМРТ ЧОВЕКА
СЛИКА ТУРБОГНОГ МРАЧНОГ АМБИЈЕНТА (БААТО, УБОГИ ЛУДИ, СМРТ ЧОВЕКА И КАЗНЕ
ТЕШКУ ЗАВЕСУ ЧИНИ СЛИКА КОЈА ПРЕДСТАВЉА КИШУ КОЈА СИПИ.

II строфа КИНЕТИЧКЕ СЛИКЕ (КРЕЋЕ СЕ, ВУЋЕ, СИПИ, ПРОЛАЗИ)

СОЦИЈАЛНО ОБЕЛЕЖЈЕ ПЕСМЕ

а) ТАБУЈЕ б) МАЛО КРОЧЕ в) УБОГИ СПРОВОД (ПОБОЖНО И ПОЛНО)

У ПЕСМИ "СИВО СУМОРНО НЕБО" СВЕ ЈЕ У СЕЛАДУ: СЛИКЕ, ЕМОЦИЈЕ И РИТАМ - ЗВУКОВНА ОРГАНИЗАЦИЈА

СИВО НЕБО, УВЕЛО ПЛОДОВЕЖ, МРШАВО КРОЧЕ,
ТАБУЈЕ, УБОГИ СПРОВОД = СЛИКА ЈЕСЕНИ, КОЈА ОДРАЖАВА ТАМНА БОЈА, ПРАТНИ
И СМРТ.

У МИРЕ ПРИРОДЕ И ЧОВЕКА, САМО ОД ЛУДИ КА ПРОБЛУ.

ПОНАВЉАЊЕ СУПЛАСТИКА (СТАДИТЕРАЦИЈА) (ЖИ) - ВРЕШЕ ЛЕМЕ

САМОПЛАСТИКА (САЛОНАНГА)

УЗ ИМЕНА ЦУ: СИВО СУМОРНО (НЕБО); МРШАВО, МАЛО (КРОЧЕ)

ДВЕ ПРИЛОЖНЕ ОДРЕДБЕ: ПУСТО, ТАМНО (КРЕЋЕ СЕ)
ПОБОЖНО И ПОЛНО (ПРОЛАЗИ) - 2 ПРОДУСТИХА + 8 СЛОГОВА

НЕБО ЈЕ СИВО И СУМОРНО

КОЈ ЈЕ КРОЧЕ (ТАУТОЛОГИЈА)

СТИХ ЈЕ АКСАНЕТАР
ОД 6 МЕТРИЧКИХ ЈЕДИНИ
3+3+2

ПИТАЊА: 1) КОЈИМ ОСЕЋАЊИМА ЈЕ ПРОЖЕТА ПЕСНИ "СИВО СУМОРНО НЕБО"?

2) КАКО ПЕСНИК ДОМИЊОВА СМРТ ПРИРОДЕ И ЧОВЕКА?

3) РАЗМОТРИТЕ КОМПЛОЗИЦИЈУ ПЕСМЕ И ЈОШТЕ КОМПОНЕНТЕ - ПОЈЕДИНОСТИ
КОЈИМА ПЕСНИК ОДРАЖАВА СВОЈЕ РАСПОЛОЖЕЊЕ?

4) КОЈУ ВРСТУ СТИХА КОРИСТИ ПЕСНИК?

5) КОЈЕ ЛЕКСЕМЕ ДОМИНИРАЈУ? (ПРИДЕВИ:

ПРИЛОЖИ:

ИМЕНИЦЕ:)

6) ПРОЧИТАЈ ЈОШ НЕКУ ПЕСМУ

В. ИЛИЋА ("ТРИ ИЛИ "ТИ ВУЉО") И ЗАПРЕДИ СА ОВОМ ДЕСКРИПТИВНОМ ПЕСМОМ.

УПОБ: ДА СЕ УЧЕНИЦИ УПОТРЕБЉАЈУ СА СТВАРАЛАЧКИМ В. ИЛИЋА И ОСИОМ
ОБЕЛЕЖЈЕМ НЕГОВОГ СТВАРАЛАЧКИМ (НАРОЧИТО ДЕСКРИПТИВНОМ)

ОРЕКВИВАЊИ ПЕСМО: ДА УЧЕНИЦИ ИСТАКНУ ОСОБИНЕ ПРВОГ ПРАВОГ ДЕСКРИПТИВНОГ
В. ИЛИЋА, ЈОШЕ РАЗНЕ СТИХОВЕ СТВАРАЛАЧКИМ,
МОТИВЕ ПРОПАЗНОСТИ, КОПЦЕЊА И НЕСТАЈАЊА.

Samir.Zorica 123 @ gmail. com
Srpski jezik i književnost - II₂; II₁ -

Тема: Реалистичка књижевност

Наставна јединица: Иво Андрић, "Пут Алије
Ћерзелеза" 1920.

- Тема у Босанској прошлости; у легендама, причама народа Босне, у јоудским напорима и остварењима, у ономе што је ванвременско и универзално, трајно и пролазно; у ономе што човек јесте у његовим подвизима и страдањима, подвизима, духовним узлетима и падовима.
- Тема је у прошлости Босне.
Главни јунак је Алија Ћерзелез - о коме се шире легенде и певају песме, а који је ситаван и несрећан, узвишен и смешан.
- У приповеци се додирује:
 - а) проблем јоудске егистенције и човековог трајања
 - б) однос појединца и масе (народа)
 - в) мушкарца и жене
 - г) митског и свакодневног.
- Приповетка је дата у реалистичком поступку и има 3 целице:
 - а) Ћерзелез у Хану
 - б) Ћерзелез на путу
 - в) Ћерзелез у Сарајеву

} Увек је исти јунак, али у разномитим околностима и животним ситуацијама.
- Проблеми су:
 - 1) проблем човека усамоеника;
 - 2) како је мали корак од узвишеног до смешног.
 - 3) глад за лепотом као јединим смислом трајања; оличен у жени
 - 4) проблем штети и ноћи.
- Идеја: Ћерзелез у Хану (хан као стезиште путника / свет у маломе)
- Кратак опис хана (које је и збијене као берије у саву)
цело је хан заударно штапама и браветином.
- Ту су јоуди разних вера и националности (Турци, Маке-
дони, Срби, Арнаути, Бошњаци, Араби, Вигани...)
Занимљива: харачије, трговци, продавци ношеба и лека
чајита, кифиције, накулици, авантуристи...
- Смисла живота: шала, смех, музика, ковка, пије, једење
Посебно долазак тројице Венецијанаца са којима је
лепа и млада жена.

Доплази придомлица

Алија Ђерзелез → а) легенда - песна је
ицига пред њим (југословен, турски,
идеологовска слика, коју је народ
субарав у њему.

б) када је дошао → дочекао га
је кутање, дивљење и поштовање;
носио је славу и страх због снаге
Наратор каже, да је пројатхао своју
младост између Трабника и Стамбуга

а) када је на коњу у односу
на човека, он изгледа велики
чествено.

б) на земљи он то није није,
јер личи на друге. Био је
низи и злепа, холао је
споро и раскрајено а руке
су му биле несразмерно дуге.
Почео је да се губи страх и
поштовање, као да се изједначио
са другима. Схватио је шеле да га
подреди себи, не да се са њим изје-
дначи. Шао, подмек, поднале
задривање светине - њему је било
целовито. У њиховим очима он је
био несретан, наиван, смешан и
погодан за смеј.
Игра гомиле (маса) се појачала када
му је осетила сабу тачку: лепоту
жене. Ђерзелез због нежности и бола
коју осећа према лепоту незнањки, губи
меру, губи памет, дрк му се користи
кача (маса, светица) руга, маварчи
и поручује: те Вечецијанка река ово
или оно.

в) Врхунац уништавања Ђерзелеза и
Његове негданичке снаге је када
му приређују ТРКУ: ко први стигне
Јавуци (џику), томе ће припасти
Вечецијанка. Ђерзелез немоћан да
на време схвати то као игру и шегу,
јеруће на њу, не размикујући игру,
и шаоу од збило. Он три занет идром
о освајању лепоте, дотле светица тичује

— Ха, Ђерзелезе!

Ачкосум, маварче!

— Ха, потеци, Ђерзелезе, соколе!

— Асрерим кењчино!

Када се окрећуо и схватио да те-
рају шегу мри и озбиљан, сви
су зајемали и разбеснели се.
А када је, после силовог поља у
Хану, узјахао коња он је опет
био онај стари Ђерзелез
из песме и легенде.

оцену на прозору Вечецијанки
рекао јој је претрчи: „Кучко
кучко!“

Отпутовао је не маревати ни за
порушени мост, ни проваљени
пут. За њега препрека није
било.

— Однос: појединца - Гомиле (маса)

— Однос: мушкарца -

— Жена

Први аспект појединца - маса

Показује да гомила, никада
нема слуха за воље, истинске
вредности, а жена је моћ
руши, обезвређује и потиш-
та, да све изживелице (из-
дначи) са собом и подреди
себи, само ако појединца
допусти да му се приближи
и покаже велик своје лич-
сти.

Ауторитет појединца постоји
величина, могући су само у
одрецању те бољности са
светином, само ако се поједи-
нац у другом равни у виси-
о којој обична светица може
саица.

Мали је крак од узвишеног
до смешног.

Однос мушкарца - жена:

Однос А. Ђерзелеза према Вече-
цијанки - може се поставити
као проба између хтећу и
моћу

Још једна се жена налазила
на путу А. Ђерзелеза према
Земљи џиганка.

Ћерзелез на путу

Ћерзелез на путу наилази на калуђера и поставља му питања која се односе на питања мушкарца и жене у опште. Жена је његова опсесија, једина мисао која га наставља и са којом својој целој животи траје на том дугом путу између Травника и Стамбола.

Ћерзелез ће се на путу наћи у хану. Јутру ће га пробудити смех, пласови и песма Цигана. Туркменданска је светковина. У хану ће бити и два брата Морића - голе расипници, насипици и срамотни, далеко познати по залу, пијанимама и сијатинама. Старији брат се раслађао од погане-болести. Млађи брат је опрез и немајући смисла за дистанцу, према мање познатима - Амија Ћерзелез, јунак из песме и перемце постаје, поново предмет обзвртећивања ништавних људи.

Укључује се у забаву и славу на Брезевоку. Уз јело и пиће и свирку, пружиће руке према жени и остати смешан. Сада га је својом појавом, Витка Зелених очигледно и бела. Била је недодирљива у оублаци, а сада је смешна, зачесана и насмејана. Напола у његовој близини, а Ћерзелез ће кренути за њом. Које да је ухвати за руке и изгледа смешан. Раслађао се, па му спадају и борају се чакшире, а ипак кратке цопе му изгледају још краће и још дебље.

Он постаје предмет игре и шале. Цигани му поспрдо добацују, цигане му се смеју, а циганчад га кришом гађају шишаркама, једнако терају шалу с Ћерзелезом. Када је пао, котрљајући се и оствестио се, изашао је на зараван, никога више није било. Само је он на празном простору почављао: „Не пађај се земко роспијо, како дехи! Попрдне речи као израз немоћи и пораза пред женом као недостижном путеношћу.

III део Ћерзелез у Сарајеву. Ћерзелез је и поред јунаштва и спазе дубоко несрећан и смешан у свакодневном животу. Он је гротескни јунак. И овога пута угледао је лепу девојку, сав дрхтао пред њом, али капија се затворила и она је нестала. Девојка се звала Катинка, несрећна рад своје лепоте о којој се певају две песме по свој босни. Године је постојала све лепша, а град све пући за њом. Она је била кћи Андрије Пољана. Позвао је певачицу и свирку Гигушу, а она је сазнала да она није у кући. А Ћерзелез? „Какве су то жене до којих се не може као ни до Бога?”

Три пута је А. Ћерзелез чежњиво пружио руке према лепоти жене и сва три пута оне би се на кратко јавиле и тог тренутка нестале (тајанствене и недостижне).

Утеху је била остарела Јекатерина - до ње се једино иде равно - али она не буди заносе и нема чари. Зато А. Ћерзелез пита: „Зашто је пут до жене тако вијугав и тајан?” Зашто он са својом сајом и

Снагом не може да га пређе, а прелазе га сви пори од њега? Сви, само он, у милој и смешној страсти, што свој Вијек, пружа руке као у сну? Шта жене траже? То је мисао свих усамљених и немобилних када су у питању жене.

У томе и jeste Ђерзелезова празнина, нествареност промашеност и несрећа. Једно је хтети рећи: „Ја добу“, а друго је моћи.

Ђерзелезова глад за женом је потреба да се утоли нагон, али и да се досегне делота као мистика, без које живот губи пуноћу, а самим тим и правни смисао.

Обради тему за домаћи задатак:

- Објасни однос појединца и поштом, пратећи пут А. Ђерзелева
- Жена као опсесија у свести Амије Ђерзелева
- Амија Ђерзелез – „несрећан, сазван и смијешан“. Зашто?
- Опиши лик А. Ђерзелева

Циљ: Описати јунака Амију Ђерзелева као левенту и борца и обичног човека кад сједе с кофом. Однос појединца и масе, однос: мушкарца – жена; Жена (проблем) између хтети и моћи, и глад за делотом – као смислом трајања.

Офривање и исход: Објаснити проблеме човека усамљеника; како је мало корак од узвишеног до смешног. Радни задатак између хтети и моћи ошчећи х главном јунаку Амију Ђерзелезу.